

САЈБЕР НАСИЛСТВО

Модул 5. – Филип Спировски

Граѓанска
организација:
Новинари за
човекови права,
Адреса: В. Мачуковски
2А-3/16, Скопје

www.jhrmk.org

Скопје, Август, 2018

- Како да се справиш, а што да избегнуваш
- Превенција од сајбер насилство

- Заканувачките или понижувачките текстуални пораки или слики преку електронска пошта, мобилен телефон, анонимно се испраќаат и се дистрибуираат до сите...
-

Што е сајбернасилство?

Насилство (булинг) е повторното, намерно повредување на една личност или група од друго лице или група, каде што има нерамнотежа на моќ. Тоа може да се случи лице в лице или преку сајбер просторот.

Сајбербулинг (Cyberbullying) е насилство преку електронски средства и се дефинира како објавување на застрашувачки, вознемирувачки, понижувачки текст или слики на интернет. Ова би можело да биде преку „паметен телефон“, компјутер, лаптоп, таблет или онлајн платформа за играње. Може да се спроведе преку голем број на онлајн или мобилни услуги, како што се текст, е-пошта, веб-страници за социјално вмрежување, веб-страници за хостирање, апликации за размена на пораки (месинџери), услуги за споделување на фотографии или на разговор, веб-камери, апликации за визуелно учење и онлајн игри.

Сајбербулинг или сајбернасилство вклучува малтретирање, одмазда, имитирање, измама и др. Сајбернасилство се разликува од заплашувањето на учениците во училиште. Наставниците не секогаш можат да интервенираат на Интернет. Со навредите во лице насилниците ги гледаат реакциите на жртвите. Сајбернасилниците не се свесни (не знаат) за реакциите на нивните жртви. Ова им дава одредено олеснување на насилниците да продолжат со насилството.

Се проценува дека едно од пет деца, на возраст од 11-18 години, на некој начин биле малтретирани преку „електронскиот простор“. Ова е поврзано со периодот на адолесценција. Прагот од 11 веќе се симнува надолу!

Најпрост пример за насилство врз деца преку интернет (или со паметен телефон) е кога некој ќе земе лична, компромитирачка слика од дете и преку мобилен телефон ја испраќа до сите. Заканувачките или понижувачките текстуални пораки од електронска пошта или мобилен телефон анонимно се испраќаат и се дистрибуираат до сите.

Лажна, навредлива, искривена електронска пошта е испратена од „непознат лицемер“ од името на жртвата кон другите.

Училишното малтретирање е лошо, но сајбер-малтретирањето е поопасно. Насилникот често е анонимен и недопирлив. Понижувањето се случува 24/7. Во светот на детето секој е сведок на понижувањето, а возрасните обично се несвесни и бескорисни за оваа форма на овој вид на малтретирање.

Важно е да се напомене дека при булингот постапката се повторува и дури при повторување се зема предвид состојбата, додека при сајбер булингот доволно е еднаш (во некои случаи и без јасна слика за последиците) и „штетата“ се пренесува насекаде низ интернет просторот.

Денес е лесно да се креира профил на Фејсбук, Инстаграм, Снепшот, или веб-сајт и блог до кого сите ќе имаат пристап. За жал постојат и луѓе кои ги злоупотребуваат предностите на дигитализацијата и прават сајтови за да навредуваат одредени лица или група луѓе. Интернетот овозможува криење на личниот идентитет иако ваквата анонимност е привидна. Во позадина на секоја објава на интернет останува трага.

Ако сретнеш сопствени слики на интернет, постои поголем ризик да бидеш контактиран/а или најден/а. Денеска, он лајн насилството е реален проблем кој спаѓа во графата на сајбер криминал заедно со економскиот сајбер криминал (со кредитни картички на пример).

Во случај да си жртва на сајбернасилство, не молчи и не повлекувај се во себе.

Кажете им на родителите, заедно ќе најдете решение!

Карактеристики на сајбернасилство

Вознемирување - константно праќање навредливи, вознемирувачки и груби пораки и порнографски материјали

Лажно претставување - имитирање - пробивање во туѓи кориснички сметки и праќање лажни, засрамувачки пораки во туѓо име

Омаловажување - пишување гласини или други неточни изјави кои може да наштетат некому, како и слики со понижувачка содржина и лични информации и нивно праќање или објавување на интернетизмамување и јавно откривање

Споделување туѓи лични информации или измамување некого за да ги сподели своите тајни со цел да се препратат на други

- праќање лути пораки со вулгарна содржина и сајбердемнење
- константно заплашување на жртвата за својата безбедност и исклучување од социјалната средина

Што не е сајбернасилство меѓу малолетни?

Во сајбернасилството мора да има малолетници од двете страни или тоа да биде поттикнато од еден малолетник против друг малолетник. Штом ќе се вмешаат возрасните, станува збор за сајберзлоупотребување или за сајбердемнење.

Од работа со фокус групи за интернет насилство

Позитивни страни

- Се зборуваа за позитивната употреба на интернетот и работа на подигање на свеста за како да се заштитиме online (на интернет)

- Чувствуваа дека позитивните аспекти на интернетот и социјалните медиуми се често ставени во сенка од разговорите за несигурната страна на интернетот или од интернет насилство. Тие чувствуваа дека треба да има балансирано гледиште, со поддршка за едукација како да се остане заштитен online (на интернет) и како да одговориме на интернет насилство – доколку се случува, наместо да бидеме обесхрабени да го користиме.

Грижи

-Искусиле интернет насилство. Ова е често продолжение на насилството што го искусило лице-в лице, често поминале без спор, или не биле поддржани да одговорат на ова.

- Не користат интернет, без разлика на тоа што имаат можност за тоа . Дел од нив бидејќи немаат поддршка за истото. За другите е поради тоа што биле обесхрабени да го користат или се исплашени поради страв од интернет насилство. Ова значи и дека многу млади лица ги пропуштаат позитивните аспекти на интернетот

- Кажаа дека интернет насилството може да ги подобри постојните социјални притисоци.

Едукација

- Не биле поддржани да учат за интернет насилството или интернет сигурноста. Ова значи дека тие не се свесни како да останат заштитени online, што да направат околу интернет насилството, или им е тешко да направат разликата дали искусуваат интернет насилство или не.

- Кажаа дека неретко не им се верува кога некому велат дека искусуваат интернет насилство, или кажано им е дека најдобрата стратегија за справување со интернет насилство е да се избегнува интернетот, за што чувствуваат дека не е реално.

- Зборуваа дека на социјалните медиуми никој не знае дека имаат пречки во развојот и дека интернетот е добар начин да се затскрие овој дел од нивниот идентитет. Ова треба да развие прашања за негативниот импакт од насилството врз идентитетот на младите лица како лица со пречки.

Што е поразлично кај интернет насилството?

Постојат делови кај интернет насилството што го разликуваат од другите видови на насилство.

24/7 насилство

Младите лице се секогаш конектирани на социјалните мрежи, што ги прави цел на насилство достапно 24/7, дури и кога се дома. Младите лице во фокус групите зборуваа за проширувањето на насилството во сите делови во нивниот личен живот преку интернет насилството и преносливоста на технологијата. Ова значи дека насилството ги прати и станува безизлезно.

“Можеше да одиш на училиште, да ја наведнеш главата, и да имаш други пријатели надвор од училиште.. Можеше да ги одделиш.. Сега веќе не можеш.“

„Она што се случува на училиште го издигнува на сосема друго ниво.“

„Насилството е многу распространето сега кога е online- не е само во текот на денот кога си на училиште. Влијае на твојот социјален живот. Твојот социјален живот е на интернет. На колку лица им се допаѓа твојот статус или твојата фотографија. Социјалниот притисок е многу полош.“

Online популарност

Младите лица во фокус групите разговараа детално за интернет насилството и социјалните медиуми. За младите лица кои имаат пристап до социјалните медиуми, голем дел од нивните социјални животи се одвива таму. Ова може да ги зголеми социјалните притисоци и да ја зголеми ексклузијата и изолацијата, поради одредени случувања како:

- Луѓето намерно не ги поддржуваат/лајкуваат статусите или сликите на одредени личности, за да делуваат не популарно.
- Исклучување од групни разговори
- Не се поканети на групни настани

Анонимност

Млада личност која искусува насилство, не секогаш знае кој насилник стои позади профилот, и тоа дополнително го зголемува стресот. Насилната содржина може да биде споделена со огромна публика во краток временски период. Може да се појавува повторно и повторно и се отежнува можноста да престане. Секој може да врши интернет насилство врз секого.

Доказ

Ако гледаме на можноста за позитивна разрешница, доказите од интернет насилството може лесно да се соберат: било како текст или како слика. Втората олеснителна околност за прибирање докази е фактот што може да делува поттикнувачки за едно дете, зборувањето за насилниот инцидент - да има нешто што ќе покаже. Тоа е значајно во релации на споделување со другар, родител или старател, професор, па дури и полицијата.

Глобален идентитет

Насилството и вознемирувањето онлајн често вклучува широка публика. Ретко е лимитирано на интеракција помеѓу две индивидуи. Времетраењето на пренос на делото се мери во секунди – многу кратко време.

Превенција од интернет насилство

Разбирање и зборување за интернет насилството: Целата училишна заедница треба да има разбирање за тоа што значи интернет насилство, неговиот потенцијал, како се разликува од другите форми на насилство, и зошто е неприфатливо. Младите лица и нивните родители исто така треба да бидат свесни за обврски при користење на ИКТ и училиштата јасно да знаат како ќе реагираат на прашањето на интернет насилство врз млади лица со специјални едукативни потреби.

Младите лица со кои беше разговаравме, кажаа дека им е тешко да одделат дали нештото што го искусуваат е насилство или не, поради тоа што немале можност да научат што е интернет насилство, како да го препознаат и што да направат во однос на тоа.

„Мислам дека некогаш не разбираат дека тоа што го прават е насилство. Мислам дека дури и жртвата некогаш не разбира дека е насилство. Постојат работи што ми се случиле на социјалните медиуми за кои не сум била свесна дека дел од ланецот на интернет насилство.“

Препорака е да се олесни пријавувањето на интернет насилство, да се едуцираат учениците, нивните родители и вработените во училиштата каде и кому да го пријават.

Младите лица со кои зборувавме чувствуваат дека нивните училиште имаат нејасен пристап при справување со интернет насилство; немаат конкретни насоки за тоа што е, а што не е прифатливо за учениците во и надвор од училиште. Исто така, младите лица чувствуваат дека професорите и другите вработени во училиштата често не знаат како да одговорат на интернет насилство.

Препорака е да се промовира позитивната употреба на технологијата. Позитивната употреба на технологијата, која создава безбедни и ефективни практики, е клучна во превенција од злоупотреба на технологијата. Училиштата треба да се осигураат дека наставните стратегии и цели ги поддржуваат иновативната и привлечна употреба на технологијата.

Многу млади лица зборуваат за многуте позитивни аспекти при употреба на интернетот, за кои чувствуваат дека се занемарени. Некои чувствуваат дека интернетот е ослободувачки и поттикнувачки, и дека е излез од секојдневните проблеми.

Дел од младите лица велат дека го користат интернетот за да се поврзат со други лица со слични искуства, да добијат поддршка на прашања како насилството, за да изградат социјални конекции, особено кога имаат потешкотии во ширење познанства во секојдневниот живот.

Сепак, некои млади лица со пречки со развојот зборуваат за позитивните аспекти на интернетот, како можноста никој да не дознае за нивните пречки во развојот.

Препорака е децата и младите лица, особено оние со посебни едукативни потреби, да бидат едуцирани како да го употребуваат

интернетот безбедно и одговорно – клучен чекор во превенцијата од интернет насилство.

Многу од младите лица велат дека интернет насилството што го искусиле е само продолжение на насилството што го преживуваат на училиште. Голем број од нив велат дека не го користат интернетот воопшто. Дел, поради тоа што немаат поддршка за истото, а дел, поради тоа што сметаат дека интернетот е опасно место и се плашат да го користат.

Од друга страна пак, дел од младите лица со посебни потреби зборуваат за тоа дека користат интернет, иако нивните родители не знаат. Тие сакаат понатамошна едукација за тоа што да направат доколку се соочуваат со интернет насилство, и како да останат безбедни online.

Како да се одговори на интернет насилството?

Препорака е да се поддржи лицето-жртва на интернет насилство. Осигурајте го дека тоа што дошло кај вас да ви каже за случката кога се соочило со интернет насилство е вистинскиот чекор. Информирајте ги родителите и преземете следни чекори во однос на разрешавање на проектот. Советувајте го кои чекори може да ги превземе во иднина (блокирање на насилникот на социјалните мрежи, ограничување на видливоста на работите што ги објавува).

Превземете акција кога инцидентот што се случил кружи по социјалните мрежи. Тоа може да вклучува:

- барање од личноста што го споделила да го избрише од социјалните мрежи;
- да се пријави објавата на социјалниот медиум;
- контактирање на полицијата доколку е прекршен некој закон.

Се препорачува и да се поддржат младите лица – насилници бидејќи насилството може да е резултат на претходно искусено насилство, или пак можеби не разбираат како нивното однесување и активности влијаат врз другите.

Користени страни од:

<https://www.domesticviolenceroundtable.org/bullying-cyber>